

Kultur- og debattredaktør Hilde Sandvik
debatt@bt.no
Redaksjon: Egil Horne Mikkelsen og Aslaug Eide.

Kjære Monica!

EG HEITER Geir-Magne og nærmar meg dei femti. Du kjenner ikkje meg, kona mi eller dei to døtrene våre. Heller ikkje kjenner du naboane våre her ute i Øyane, snart er vi 1000 menneske som lever og bur her i den sørlege luten av Osbygda.

Vi har skule, barnehage, ja til og med ein liten butikk. Omtykt er vi også av resten av bygdefolket, som gjerne kjem til Øyane for å finna ro og fred i den lune skjergarden som omkransar krinsen vår.

I TIRSDAGENS Bergens Tiden- de vert du igjen sitert på at det ikkje finst nokon grunn til å velja eit anna E39-alternativ enn det midtre, som kjem i form av ei monsterbru som vert ført i land i Øyane og legg store delar av Osdalen under ein firefelts motorveg. Det er så. Det er ikkje å venta at du skal bry deg om 18.000 osingar og ein gjeng øybuarar langt utanfor valkrinsen din.

Men om eg fortel deg at også små og store bergensarar strøymer til Øyane i sommarhalvåret eller at mange av dine medborgarar har hatt feriebustad her i generasjonar. Hjelper det litt? Eller har du kanskje ei anna grøn lunge på lur til bysbarna dine?

VI KJEMPAR i desse dagar med nebb og klør for å unngå at Øyane og Osbygda vert rasert av E39. For deg er det motsett, du vil ha så mykje trafikk og bilar som mogleg så raskt som råd gjennom Os, under giftlokket på Danmarks plass og inn til Bergen.

Om du skulle trengja eit lite avbrekk eller til og med innser at det finst gode argument mot det midtre alternativet, er du hjartans velkomen til Os og fakkeltog som vi stiller i stand førstkomande tysdag.

GEIR-MAGNE JOHNSEN,
FOLKEAKSJONEN MOT BRU OVER
BJØRNAFJORDEN

Idyll med boplikt

UNDER DENNE overskriften i BT 18. januar kunne en lese om et småbruk i Masfjorden m/boplikt som er umulig å selge. Grunnen er at ingen ønsker å flytte der til, men vil gjerne ha eiendommen som fritidseiendom.

I SOLUND kommune hender det at slike eiendommer kommer for salg, og med det fører det og boplikt også her. Det følger og med en del pålegg som må oppfylles i forbindelse med konsesjonen. Likevel vert det praktisert at kjøper melder flytting til kommunen gjerne postboks, unnlater å flytte, unnlater å utføre pålegg, lever og bor som før, kommunen nyter godt av skattepengene og øket tilskott fra staten. Hvorfor nytter ikke Masfjorden seg av de samme muligheter?

STEINAR NYBØ,
HERSVIKBYGDA

I leserinnlegg i BT 5.1. fremmer Gunnar Clausen en rekke korrigeringer av BTs store oppslag om sjøslaget i 1665. 19.1. gjør han også et kraftig utfall mot undertegneds kronikk om samme begivenhet.

Clausens bredside

ØYENVITNESKILDING: Slaget på Vågen tegnet av den engelske offiser Charles Harbord. Bildet viser fem hollandske skip i linjen, med tre i bakgrunnen. Mot disse ligger syv engelske skip. ARKIV

SLAGET PÅ VÅGEN

Bjørn Arvid Bagge,
universitetsbibliotekar,
UiB

SLAGET PÅ VÅGEN i Bergen omtales i en rekke rapporter og øyenvitneskildringer fra 1665, men disse gir ingen samlet fremstilling av detaljene omkring slaget. De engelske gir en versjon, hollenderne en annen og dansk-norske og bergenske rapporter atter andre varianter. Det eneste kildene syntes å kunne enes om er at det var et slag i Bergen og at engelskmennene tapte dette. Et slikt utgangspunkt gir selvsagt ulike tolkninger av hva som faktisk skjedde og hvordan begivenhetene foregikk.

I leserinnlegg i BT 5.1. fremmer Gunnar Clausen en rekke korrigeringer av BTs store oppslag om sjøslaget. 19.1. gjør han dessuten et kraftig utfall mot undertegneds kronikk om samme begivenhet.

UNDERTEGNEDE STØTTER seg på samtlige samtidige engelske og dansk-norske kilder når han mener det var festningens inn- gripen som var årsaken til at de engelske skip måtte trekke seg tilbake. Etter undertegneds oppfatning er det Bergenhus' deltagelse som var avgjørende for slaget og i mindre grad sterke hollandske skip. Engelskmennene regnet med støtte fra festningen ut fra de avtalene som var inngått mellom danskekongen Frederik 3. og kong Karl 2.

av England. De dansk-norske offiserene hadde imidlertid ikke mottatt avtaledokumentene, og dermed måtte Bergenhus følge internasjonal praksis og angripe den av partene, altså de engelske, som først satte i gang en krigshandling på nøytral grunn.

NÅR DET GJELDER spørsmålet om hollandske kanoner på land, understreker Claus von Ahlefeldt, øverstkommanderende, på dansk-norsk side sterkt i sine rapporter at det ikke fantes hollandske kanoner på Bergenhus eller andre steder på norsk grunn før slaget. Denne påstand må være rett: Ilandsetting av kanoner før slaget ville vært i strid med den nøytralitet festningen skulle forsvare. Hollenderen Schouten, om bord på den hollandske flåten, oppgir derimot at ca. 50 kanoner, ikke 300, ble overført til Bergenhus under og etter slaget.

CLAUSENS STANDPUNKT er at det var flere hollandske enn engelske kanoner på skipene, og at engelskmennene ville ha tapt slaget uansett. Men også når det gjelder antall kanoner vil det være ulike syn etter kildene en bruker. Undertegnede mener at det lå fem hollandske skip med muligheter for å skyte på syv engelske. Også når det gjelder det totale antall kanoner i bruk, gir kildene ulike opplysninger. Schouten hevder f.eks. at engelskmennene skjøt med 400 kanoner, altså et betydelig høyere antall enn hva både Clausen og

undertegnede har regnet ut. Til tross for et slikt utsagn, mener undertegnede at antall kanoner som kunne brukes av de to parter var relativt jevnt, men at engelskmennene ville hatt fordel av en krigsvant marine.

CLAUSEN PÅPEKER dessuten at været spilte en rolle, og at det var i engelsk disfavør. Her er undertegnede enig. Sønnvinden skapte nok problemer for de engelske skipene.

Andre påstander i Clausens innlegg av 5.1. er mer diskutabile, men kan kanskje også være basert på ulike kilder og kilde- tolkninger?

Ulike tolkninger er bra

«Den engelske linjen var forankret med tykk kabel festet i land på begge sider, etablert i ro og mak før slaget». Kildematerialet støtter ikke at den engelske linjen var forankret i land på begge sider av Vågen. Varpankere og ankere ble brukt for å trekke og beholde de engelske skipene i posisjon. Christian Holberg, Ludvig Holbergs far, fikk derimot stoppet et engelsk forsøk på sette fast kabler ved Toldeboden da han natten før slaget fikk hugget over trossen de hadde satt fast her. Ankerfester og trosser som skytes i stykker mellom skipene blir beskrevet i engelske rapporter fra slaget.

CLAUSENS ANTYDNING om at Willem van de Velde praktfullt panoramabilde viser flåten etter slaget er ifølge hollandske ekspertuttalelser uriktig. Bildet beskriver skipene ved slagets

begynnelse. Til gjengjeld finnes det flere andre skisser som viser skadde og delvis ødelagte hollandske og engelske skip etter slaget.

«Alle engelskmennenes 15 skip ligger innenfor Toldeboden før slaget». Clausens opplysninger her er svært usikre. Kildene er uklare om hvor mange skip det totalt var i den engelske angrepsflåten, men tallene varierer mellom 15 og 20. Undertegnede gjengir 17 skip med navn samt kaptein, mannskap og kanoner i sin bok. Om skipene lå innenfor Toldeboden slik Clausen skriver er også høyst diskutabelt, da samtidstegningene og -kildene viser at skipene lå utenfor Toldeboden ved slagets start.

«ØST-INDIASKIPENE var så store at et av skipene ble admiralskip i en hollandsk krigsflåte». Hvis Clausen hentyder til Øst-Indiaflåtens flaggskip «Walcheren», var dette et bevæpnet handelskip og et ikke senere hollandsk admiralskip. Et annet krigsskip med samme navn ble riktignok sjøsatt i 1665, men dette var ikke samme skipet som deltok i Øst-Indiaflåten og i Bergen.

HISTORIEKRIVNING vil som regel alltid være en tolkning av kildenes innhold, og ulike tolkninger er bra. Har jeg på noen vis har fornærmet Clausen vil jeg gjerne be om unnskyldning for dette, men det å ha ulikt syn på en begivenhet som skjedde for 350 år siden må vel være mulig uten å bli beskyldt for å være uryddig og insinuerende.